

Marijan Valković

SVETA GODINA 1975.

Mnogima je živo u sjećanju »sveta« ili »jubilarna« godina 1950., proslavljena nakon ratnih strahota i poratne bijede u znaku marijanskog kulta. Trajna je uspomena na nju dogma o Uznesenju Marijinu. Prema višestoljetnoj tradiciji moglo se očekivati da bi naredna »Sveta godina« imala biti 1975., ukoliko i to ne bi bilo zahvaćeno općim reformama pokoncijske Crkve. I zaista, u generalnoj audijenciji vjericima 9. svibnja 1973. Papa je najavio »Svetu godinu 1975«. U govoru je istaknuo kako je, nakon Drugoga vatikanskog sabora, doista trebalo preispitati tu ustanovu i vidjeti da li ona i danas vrijedi. Papa smatra da se Sveta godina:

ne samo daje ugraditi u duhovnu liniju samoga Koncila, za koju nam je stalo da se vjerno provede, nego može odlično odgovoriti i pridonijeti također neumornim i ljubaznim naporima što ih Crkva poduzima glede moralnih potreba našega vremena, tumačenju njegovih dubokih težnji, pa također i iskrenom prihvaćanju stanovitih oblika koje ono voli u svojim izvanjskim izražajima.¹

Najavljujući Svetu godinu, Papa je vjeran odredbi svoga istoimenog prethodnika Pavla II., koji je bulom *Ineffabilis providentia* iz god. 1470. propisao da se ona održi svakih dvadeset pet godina. Papa je odmah najavio i glavne odrednice Svete godine:

Potrebno je obnoviti čovjeka iznutra. To je ono što Evanđelje naziva obraćenjem, naziva pokorom, naziva metánoia. To je proces unutrašnjeg preporoda (autorinascita), jednostavan poput čina jasne i odvažne savjesti, složen kao dugo vježbanje odgoja i obnove. To je čas milosti koji se postizava jedino oborene glave.²

¹ *L'Osservatore Romano* od 10. svibnja 1973.

² Na istom mjestu.

Druga važna točka Svete godine je »pomirenje«. Ali pomirenje s kime?

Najprije nam je uspostaviti prave, životne i sretne odnose s Bogom, izmiriti se s Njime u poniznosti i ljubavi da bi na temelju toga prvog i bitnog sklada sav svijet našeg iskustva izrazio zahtjev i stekao moć pomirenja, u ljubavi i pravdi s ljudima kojima odmah pridajemo obnoviteljski naslov braće. Povrh toga, pomirenje se odvija na veoma prostranim i zbiljskim razinama: sama crkvena zajednica, društvo, politika, ekumenizam, mir . . . Sveta godina, ako nam Bog dopusti da je proslavimo, imat će da nam koješta protumači pod tim vidom.³

U isto vrijeme Papa je najavio i jednu novost. Za razliku od prijašnjih »Svetih godina« koje bi se nastavljale u pojedinim mjesnim Crkvama, ovaj put bit će obratno: počevši od blagdana Duhova 10. lipnja 1973. pa kroz čitavu 1974. god. bit će Sveta godina u mjesnim Crkvama. To je više u skladu sa suvremenim poimanjem Crkve, a ujedno je i bolja priprava za slavljenje Svete godine na razini sveopće Crkve.

Novost je i u tome što su pozvani ne samo katolici nego i nekatolici pa čak i nekršćani i oni koji ne vjeruju, da se, već prema okolnostima i mogućnostima, pridruže tom pokretu »obnove i pomirenja«. Doista visok ideal! Istog dana, tj. 9. svibnja 1973., održana je i konferencija za tisak u kojoj su sudjelovali biskupi Enrico Bartoletti, tajnik Talijanske biskupske konferencije, i Wladislaw Rubin, tajnik Biskupske sinode, te Antonio Mazza, tajnik Središnjeg odbora za proslavu Svete godine. Biskup Bartoletti naglasio je kako Sveta godina treba da bude:

jak i sveopći crkveni pokret, ali ne trijumfalistički nego pastoralan i duhovan, osoban i zajedničkarski, usmjeren k ostvarenju i provjeri onoga trajnog i neprestanog procesa 'obraćenja', koji tvori temeljnu poruku Evandjelja i kojemu su 'Lumen gentium' i čitav Drugi vatikanski sabor divan odjek.⁴

I on i biskup Rubin upozorili su na usku vezu između Svete godine i tematike koju će obrađivati naredna Biskupska sinoda, a to je »evangelizacija suvremenog svijeta«.

Budući da proslava Svete godine zahtijeva razumijevanje i suradnju civilnih vlasti, u prvom redu u Rimu i u Italiji, Papa je odmah službeno obavijestio talijanskog predsjednika G. Leonea, a već 15. siječnja 1973. dao je naslutiti gradonačelniku Rima i gradskoj upravi da je u vidu proslava Svete godine te da bi trebalo poraditi na tome da se uklone neka društvena zla (npr. bijeda barakaša, javni nemoral, pornografija itd.). Dana 14. siječnja 1974. primio ih je u posebnu audijenciju i izričito zamolio za suradnju.

³ Na istom mjestu.

⁴ Na istom mjestu.

Dana 31. svibnja 1973. Papa se posebnim pismom obratio kardinalu de Fürstenbergu, predsjedniku Središnjeg odbora za proslavu Svete godine, a nekoliko dana nakon toga (7. lipnja) primio je i čitav Središnji odbor. U pismu je Papa naglasio važnost nekih konkretnih oblika u proslavi Svete godine: pokorničko bogoslužje, osobito sakrament pokore, hodočašće, praktična djela ljubavi i milosrđa, a sve to u znaku pomirenja u najširem smislu riječi. U govoru je rekao kako je Sveta godina »duhovne, pokorničke, vjerske, socijalno-karitativne« naravi.

Još prije Papina proglasa poslan je svim biskupskim konferencijama tekst u kojem se daju pitanja objašnjenja glede Svete godine i smjernice za što uspješniju provedbu:

Doista evandeosko obraćenje i svaka pokornička praksa koja ga prati vode bitno pomirenju s Bogom u Isusu Kristu i pomirenju s braćom: pomirenju u okviru Katoličke Crkve i u njezinim odnosima s drugim Crkvama; društvenom pomirenju svih ljudi, iznad svake klasne, krvne ili narodne razlike, kao i one koja se temelji na stupnju gospodarskog, društvenog i kulturnog razvoja, pomirenju kao putu prema jedinstvu što se ostvaruje u Kristu, obnovitelju svih zemaljskih stvari, ujedinitelju duhova žrtvom svoje krvi, neiscrpivom izvoru života i spasa. (Usp. Ef 2, 11—14).⁵

Mnogi su episkopati pozdravili proglašenje Svete godine i izdali smjernice za njezinu pripremu i provedbu na razini mjesne Crkve. S osobitim zanosom učinio je to pariški kardinal Marty, koji je Svetu godinu nazvao »une aventure spirituelle«. I biskupi Jugoslavije na svom proljetnom zasjedanju (8.—11. svibnja 1973.) raspravljali su o Svetoj godini. U ime biskupa Jugoslavije uputio je zagrebački nadbiskup dr. Franjo Kuharić pismo koje je trebalo pročitati vjernicima na blagdan Duhova. Pa i na jesenskom zasjedanju bilo je opet rasprave o Svetoj godini. U službenom izvještaju o tom zasjedanju kaže se:

Sv. Otac zaželio je da tu godinu proslavimo u znaku pomirenja s Bogom i s ljudima. U tu svrhu formiran je posebni odbor četvorice biskupa (gg. Gugić, Lenič, Škvorc i Jablanović), koji će nastojati provesti zamisao Sv. Oca kroz duhovnu obnovu obitelji, župa, redovničkih zajednica i cijele Crkve. Posebno treba pozvati naš vjerski tisak i bogoslovna učilišta da unapreduju ideju pomirenja sredstvima kojima raspoložu.

U toku Svete godine predviđene su planske duhovne vježbe, misije, hodočašća po dekanatima u Gospina svetišta i u katedralne crkve, te hodočašće u Rim 1975. Pored redovnika misije će držati i dijecezanski svećenici u tuđim župama; redovnice će upriličiti konferencije za djevojke i žene, a laici za bračne drugove.

U posljednju svibanjsku nedjelju slijedeće godine organizirat će se nacionalno hodočašće u Mariju Bistricu, duhovno središte vjernika Hrvatske, gdje će biskupi sa svojim vjernicima očitovati naše zajedništvo.

⁵ Tekst pisma u *La Civiltà Cattolica*, 1973., III., 160—163.

Odlučeno je da nakon toga biskupi održe svoje duhovne vježbe u Mariji Bistrici i da svi svećenici u Svetoj godini također održe duhovne vježbe.⁶

U pojedinim biskupijama formirani su odbori za proslavu Svete godine, kojima je povjerena briga za pripremu, promicanje i koordinaciju radova na raznim razinama.⁷

Na izvanrednom plenarnom zasjedanju Biskupske konferencije 29. i 30. siječnja o.g. također se raspravljalo o Svetoj godini. U izvještaju za javnost nalazimo ovo:

Biskupi su nadalje razmotrili dosadašnju djelatnost na pripremama i pothvatima za proslavu Svete godine 1975. u našoj domovini. Odlučili su da će se predviđena hodočašća u domaće crkve, katedrale i svetišta moći organizirati — već prema smjernicama pojedinih biskupa na njihovu području — od početka iduće korizme pa do do Badnjaka 1974., nakon čega nastupa vrijeme predviđeno za hodočašća u središte Crkve, u Rim. Skupno hrvatsko hodočašće u nacionalno Marijino svetište Mariju Bistricu održat će se krajem svibnja, dok će slovenski katolici zajednički hodočastiti u Brezje iduće jeseni. U vidu proslave Svete godine naši će biskupi u dogledno vrijeme objaviti također posebnu poslanicu.⁸

Povijesno-biblijska pozadina

Poznato je da je prvu »svetu« ili »jubilarnu« godinu proglasio papa Bonifacije VIII. bulom *Antiquorum habet fidem* od 22. veljače 1300. Doživljaj te prve Svete godine danas se može jedva predočiti. Računa se da se tada sliho u Rim oko dva milijuna hodočasnika (u Svetoj godini 1975. broj hodočasnika iznosit će, prema predviđanjima statističke službe za proslavu Svete godine, oko 5—6 milijuna), što je u ondašnjim prilikama bilo veoma mnogo. Hodočasnici koji su dolazili sa sjevera, a njih je bilo najviše, nisu mogli svi proći milvijskim mostom, nego su morali obilaziti grad i tražiti ulaz na drugim gradskim vratima. Dante je doživio Svetu godinu i tu gužvu hodočasnika u Rimu. On ovako opisuje prometne propise na milvijskom mostu:

*Ko što u Rimu radi mnoštva svijeta
smisliše, kako da se mostom ide,
kad godina se proslavljaše sveta,
te jedni motre od kaštela zide
i tim se putem k Svetom Petru miču,
dok drugi brdo ispred sebe vide.*

Pakao XVIII., 28—33.

⁶ AKSA 41 (181) 1973. 12. X. Prilog II, str. 1.

⁷ S obzirom na Zagrebačku nadbiskupiju usp. *Sveta godina. Obnova i pomirenje*. Prilog *Službenom vjesniku*, br. 1 — 1974.

⁸ AKSA 5 (197) 1974. 1. II. Prilog II, str. 1.

Rimske su bazilike bile otvorene danju i noću. Sveta je godina usmjerila vjerske težnje širokih slojeva tadašnje Evrope. Suvremeni talijanski pjesnik Guittone d'Arezzo (ili del Viva) bilježi o tom vremenu: »Narodi Italije, Mađarske i Njemačke, prije nego oni iz ostalih evropskih zemalja, bijahu zahvaćeni vjerskom pomamom za hodočašćima.« A da su i Hrvati sudjelovali u tim hodočasničkim kretanjima, pokazuju nam poznati Danteovi stihovi o hodočasniku iz daleke Hrvatske koji sav blažen promatra lik Isusova obraza utisnut u Veronikin rubac:

*Ko čovjek možda iz Hrvatske stati,
što zna, kad vidi našu Veroniku,
pa je se s glada ne zna nagledati,
veleć u sebi dokle motri sliku:
'Isuse Kriste, Bože istiniti,
to li si ti u svome pravom liku?',
isto se tako stadoh čuditi
ljubavi živoj onog, koji znāde
dolje već tog se mira naužiti.*

Raj XXXI., 103—111 (Kombolov prijevod)

Prema prvotnoj nakani trebalo je da se Sveta godina slavi svakih 100 godina, ali je već Klement VI. god. 1343. smanjio razmak na 50 godina, a Urban VI. god. 1389. na 33 godine (dob Isusova zemaljskog života!), dok nije Pavao II. god. 1470. odredio da se slavi svakih 25 godina. U osobitim prilikama pape bi proglasili izvanrednu Svetu godinu, kao na primjer god. 1933. u povodu 1900. obljetnice Isusove smrti, a na početku svog pontifikata znali bi podijeliti jubilarni oprost u trajanju od 30 dana.

No nama se nameće pitanje: ima li Sveta godina temelj i opravdanje u Svetom pismu? Starozavjetni propisi o subotnjoj godini već se spominju u Knjizi Izlaska 23, 10—11, a precizirani su Lev 25, 1—7. Svake sedme, subotnje godine trebalo je da zemlja ostane neobrađena i da se oproste svi dugovi. Svake sedme godine (ali bez obzira na »subotnju« godinu) morali su biti oslobođeni svi židovski robovi (Izl 21, 2; Pnz 15, 12—18), ali to se nije provodilo (Jr 34, 8—16). Održavanje subotnje godine spominje se u 1 Mak 6, 49—53. Kako su zahtjevi subotnje godine bili doista teški, to Levitski zakonik propisuje »svetu« ili »jubilarnu« godinu, koja nastupa nakon sedam takvih subotnjih godina.

A onda zaori u trubu (»jobel«, truba za uzbunu, odatle riječ »jubilej«)! . . . Tu pedesetu godinu proglasite svetom! Zemljom proglasite oslobađanje svim njezinim stanovnicima. To neka vam bude jubilej, oprosna godina. Neka se svatko vaš vrati na svoju očevinu . . . Zato, kad kupujete imanje svome sunarodnjaku ili kupujete od svoga sunarodnjaka, nemojte nanositi štete svome bratu! Od svoga sunarodnjaka kupuj, odbiži samo

broj godina poslije jubileja, a on neka ti proda prema broju proizvodnih godina. Što više godina, više i cijenu povisi; što manje godina, neka je i cijena manja (Lev 25, 9—16).

Sveta ili jubilarna godina imala je svrhu da istakne apsolutno gospodstvo Božje nad čitavom zemljom,⁹ a išla je također za tim da sačuva stabilnost u društvu koje se temeljilo na obitelji i obiteljskim dobrima.

Danas egzegeti ističu kako je teško vjerovati da bi ovako radikalni socijalni zahtjevi jubilarne godine bili doista i provedeni u punini, jer je to bilo nemoguće u ondašnjim ekonomskim prilikama. Vjerojatno se radilo o manjim, socijalno podnosivim zahtjevima, koji su u Levitskom zakoniku dobili širu i opću interpretaciju. Drugi dijelovi Starog zavjeta, pa ni izvanbiblijski izvori, ne spominju provedbu zahtjeva jubilarne godine. U svakom slučaju istaknuta je želja za uspostavljanjem socijalne pravde i karitativnim zalaganjem.

Sveta godina, dakle, nije tuđa biblijskom duhu. U Starom zavjetu prevladavat će bitno socijalni motivi, ali već Izaija vidi Svetu godinu u znaku mesijanskog oslobođenja: »Duh Jahve Gospoda na meni je, jer me Jahve pomaza . . . da najavim godinu milosti Jahvine« (Iz 61, 1—2). U Novom zavjetu Isus primjenjuje taj Izaijin tekst na sebe: mesijansko propovijedanje Radosne vijesti je »godina milosti Gospodnje«: »Danas se ovo Pismo, koje ste čuli svojim ušima, ispunilo« (Lk 4, 21).

Da se Sveta godina shvati u novozavjetnom duhu, potrebno je temeljito raščistiti kršćansko poimanje »svetosti« i »vremena« od raznih mitoloških i poganskih elemenata te uočiti specifično kršćanske oznake tih pojmova. U suvremenim raspravama o sekularizaciji taj zadatak poprima prvorazrednu važnost. U tome bez sumnje pomažu usporedbe i ilustracije iz komparativne znanosti religijâ, ali tim putem ne dolazimo do srži. Za kršćansko poimanje bitne su odrednice: misterij Krista i povijest spasenja. Ako je kršćanska istina o stvaranju prvi oblik demitizacije, jer ne ističe samo Božju svemogućnost, nego i čovjekovu, iako podređenu, autonomiju, dotle je misterij Krista uspostavljanje jedinstva, ali ne prvenstveno na kozmološkom, nego na osobnom planu. Niječe se bitna različitost pojmova »sveto« i »profano« jer je u Kristu ujedinjeno — dakle »posvećeno« — sve stvoreno. No ta je svetost bitno personalizirana i pounutrašnjena. Samo je Bog svet, svetost mu je sadržaj, samo je jedan Svetac Gospodnji, Krist.¹⁰ Svetost je i u ljudima, ali ne kao njihovo naravno svojstvo, nego kao nadnaravni dar Božji, kao sudjelovanje u Božjem životu posredovanjem i zaslugom Kristovom.

Ako to primijenimo na vrijeme, možemo reći da je ono u kršćanstvu »desakralizirano«. Nema više vremenskih razdoblja koja bi po sebi bila »sveta«, za razliku od ostalih: dies fasti et nefasti ne postoje. Svako

⁹ Pastirsko pismo poznatog benediktinskog opata FRANZONIJA *La terra è di Dio* želi biti konkretna primjena ove ideje u Svetoj godini.

¹⁰ Npr. Mk 1, 24; Lk 4, 34; Iv 6, 69; Dj 3, 14; 1 Iv 2, 20.

je vrijeme otvoreno susretu s Bogom i spasu i, utoliko, možemo reći da je svako vrijeme »sveto«. Ontološki dualizam »sveto — profano« prevladan je, ali time nije rečeno da se povijest spasenja, tempus salutare (kairós) odvija istim ritmom kao i svjetska povijest (chrónos). Iako svjetska povijest i prirodno »kronološko« vrijeme služe kao supstrat i tvar za povijest spasenja, za »godinu milosti Gospodnje«, ova kao takva ima svoje zakonitosti i svoju dinamiku, svoje momente visoke napetosti, koji nemaju izvor u prirodnim kretanjima.

Ma kako se, pod sasma ljudskim vidikom, određivale prekretnice ljudske povijesti, fenomen Utjelovljenja za kršćanina nesumnjivo je »punina vremena«, vrijeme u zgusnutom obliku, u koncentratu (kairós). I kako otkupiteljsko djelo Kristovo nije prošlost nego sadašnjost, svaki dan koji prolazi može postati »dan spasenja« (2 Kor 6, 2). Naš se spas odvija u vremenu. Stoga Isus potiče na razlikovanje znakova vremena (Mt 16, 3).

Kršćansko »sveto vrijeme«, kao čas posebnih milosti i darova Božjih, izraz je »zakona duha života u Kristu Isusu« (Rim 8, 2), ali je i uronjeno u povijesni tok svega stvorenoga, koji je također Božji. Njegovo pulziranje određeno je sakramentalnom strukturom Utjelovljenja i Pashalnog misterija. Nadahnuta Duhom Svetim, Crkva je već od početka imala stanovita vremena kao posebno sveta: nedjelju, Veliki tjedan, korizmu, razne blagdane itd. Odakle im to svojstvo da postanu danom ili vremenom milosti u posebnom smislu? To dolazi odatle što se tada bitni misteriji kršćanske vjere ne samo spominju nego »posadašnjuju« i — kako to liturgija u raznim varijantama ponavlja — aktualizira se naše spasenje (opus nostrae redemptionis exercetur). A Crkva, kao Zaručnica Kristova i »opći sakrament spasenja« (LG VII, 48), ima moć ne samo da jasnije primjećuje to polziranje nadnaravnog života nego i da utječe na nj.

Stoga je Sveta godina, u nakani Crkve, posebno intenzivan moment milosti za današnji svijet. To je stanovit izazov sekularističkom mentalitetu, koji, u svom krajnjem obliku, naginje da dinamizam Duha Svetoga u Crkvi poistovjeti s dinamizmom ljudske povijesti. Sveta godina uronjena je u našu ljudsku povijest i dadu se povesti analogije ne samo sa starozavjetnim subotnjim i jubilarnim godinama nego možda čak i s kojim oblikom iz drugih religija. Ali to je kora i omot, srž je slobodno djelovanje Duha Gospodnjega, koje Crkva po nadnaravnom afinitetu kaptira da bi se suradnjom svakoga od nas što bolje aktualiziralo spasenje današnjeg svijeta.

Izgleđi i mogućnosti

U očima prosječnog promatrača Sveta godina poprma dva izražajna oblika po kojima se odmah prepoznaje kao »katolička« Sveta godina, sa svim onim tradicionalnim duhovnim koloritom, ali i sa svom problematičnošću oblika kao što su jubilarni oprost i hodočašće.

Nije ovdje mjesto da ulazimo u historijat i dogmatsko vrednovanje katoličke nauke o oprostima. Činjenica je da Crkva, ne zatvarajući oči pred devijacijama, osobito u srednjem vijeku, i vodeći brigu o protestantskim kritikama, i nadalje iznosi tu nauku i primjenjuje je u praksi. I posljednji crkveni dokument o oprostima, apostolska konstitucija Pavla VI. *Indulgentiarum doctrina* iz god. 1967., uz stanovite korekture i adaptacije, iznosi klasičnu nauku o oprostima.¹¹ A s obzirom na ovu Svetu godinu, Sveta Penitencijarija izdala je 24. rujna 1973. dekret o jubilarnom oprost, koji u tri točke sadržava više-manje uobičajene uvjete za postizavanje oprosta.

Već je na Koncilu bila izražena želja da se preispita i produbi smisao oprosta u katoličkoj nauci, jer izgleda očito da suvremeni vjerski senzibilitet ima oznake koje se prilično razlikuju od onih u srednjem vijeku, a da se i ne govori o ekumenskim implikacijama. Čitava ova Sveta godina sigurno uključuje i mogućnost jubilarnog oprosta, ali je očito da nije težište ni na njemu ni na hodočašćima, nego na »obnovi i pomirenju«. Slušajući i čitajući Papine govore, uočavamo odmah gdje je naglasak. Ide se za produbljenjem i većom integracijom, u kojoj oprost, često izolirano naglašen, poprima točnije mjesto u sklopu vjerske nauke i kršćanskog života.

Druga takva neuralgična točka je hodočašće, ove pripreme godine u mjesnu katedralu ili u drugu određenu crkvu, a onda 1975. godine u Rim. Makar protestanti (pa i neki katolički teolozi) imali i doktrinalnu averziju prema hodočašćima, teškoće i prigovori uglavnom dolaze s pastoralne strane (komercijalizam, turizam itd.). U prijašnja vremena znale su se isticati i moralne opasnosti.

Da hodočašća imaju, uz opće religiozno značenje, i biblijski korijen, dosta je sjetiti se židovskih hodočašća u Betel, Silo i osobito u Jeruzalem, nakon kralja Jozije (oko 620. god.) jedino zakonito svetište. A i prvi su kršćani rado hodočastili, osobito u Palestinu, da utvrde svoju vjeru na izvorima kršćanstva, u zemlji posvećenoj zemaljskim životom Isusa Krista, apostola i prvih kršćana. Kao prvi poznati hodočasnici spominju se Meliton iz Sarda (2. st.), Origen, Pionije iz Smirne, biskup Aleksandar iz Kapadocije i nakon njih toliki drugi (sv. Jeronim!). Prvi poznati izvještaj o hodočašću potječe iz god. 333.,¹² a osobito je važan putopis *Peregrinatio ad loca sancta* redovnice Eterije (?) iz 393/394. godine. Zbog arapskih osvajanja u 7. stoljeću i onih seldžučkih u 11. stoljeću bit će otežano hodočastiti u Palestinu, što će dati poticaj križarskim ratovima, a bit će to i povod da se jače razviju i drugi hodočasnički centri, osobito Rim s grobovima apostolskih prvaka Petra i Pavla.

¹¹ »Oprost je otpuštenje pred Bogom vremenite kazne za grijeh koji su, s obzirom na krivnju, već oprošteni, a kršćanin, pravilno raspoložen i uz stanovite i određene uvjete, stječe ga pomoću Crkve koja autoritativno dijeli i primjenjuje blago Kristovih i svetačkih zasluga« (Norme, br. 1).

¹² Iz Bordeauxa u Jeruzalem (*Itinerarium a Burdigala Hierusalem usque*).

No već vrlo rano razvit će se i kritika hodočašća, i to kritika najvećih crkvenih otaca: Grgura Niškog, Ivana Zlatoustog, Augustina, pa i samog Jeronima. Grgur Niški kaže: »Ako si pun zlih misli, veoma si udaljen od Krista, makar i hodočastio na Golgotu, Maslinsku goru ili na mjesto uskrsnuća.«¹³

I u srednjem vijeku poduzimat će se razne mjere glede hodočašća. Glasovita sinoda u Furlaniji 796. god. najstrože će zabraniti redovnicama da polaze na hodočašća, a potkraj srednjega vijeka Toma Kempenac izrazit će svoje nepovjerenje u duhovnu korist hodočašća.¹⁴

Kongregacija koncila izdala je 1936. god. posebne norme glede hodočašća (odobrenje crkvene vlasti, sudjelovanje duhovnika, dobra priprava, umjereni troškovi itd.). Ukratko, Crkva smatra da je hodočašće prikladno sredstvo za rast i promicanje kršćanskog života, ukoliko se doista odvija u znaku vjere i ne postane samo sebi ciljem, pretvarajući se u trgovinu i u turizam. Štoviše, sociološka razmatranja mogla bi pokazati kako hodočašća odgovaraju duhu suvremenog društva u kojem je pokretljivost (mobilitet) jedna od osnovnih značajki. Na to je vjerojatno aludirao Pavao VI. kad je, najavljujući Svetu godinu, rekao da ona može odlično odgovoriti »iskrenom prihvaćanju stanovitih oblika koje (naše vrijeme) voli u svojim izvanjskim izražajima.

E. Clarizio, predsjednik Papinske komisije za migracije i turizam, a ujedno i član Središnjeg odbora za proslavu Svete godine, smatra da hodočašća mogu imati važnu ulogu u vjerskom životu modernog društva.¹⁵ Uz uvjet, razumije se, da se preispita i produbi njihova duhovna i pastoralna strana. Ona nikako ne smiju biti bijeg i zamjena za unutrašnje obraćenje i osobnu religioznost. Treba ukloniti ono što pogoduje infantilnim oblicima pobožnosti i potpaljuje samo površne doživljaje, a valja poraditi i na tome da im se dade takav vjerski pečat koji neće biti samo izraz uhodanih i stereotipnih pobožnosti. E. Clarizio osobito ističe kako i sama svetišta i hodočasnička mjesta treba da dožive preobrazbu: od pretežno devocionalnih središta treba da se više pretvore u centre za okupljanje, razmišljanje, formaciju i studij (sastanci, duhovne vježbe i dani studija, biblioteke itd.). Sigurno je da bi mnogi hodočasnički centri doživjeli preporod u toj perspektivi.

Hodočašće u Rim 1975. godine trebalo bi pridonijeti, osim rasta u vjeri, da se na apostolskim i mučeničkim grobovima i uz Rimskog biskupa očituje i učvrsti ono katoličko jedinstvo, tu i tamo nagrizeno posljednjih godina, bar u svijesti nekih pojedinaca i skupina. U istom je smislu i biskupijsko hodočašće u katedralu znak jedinstva Božjeg naroda, prema onoj Ciprijanovoj: »Pûk sjedinjen s biskupom i stado priljubljeno uza svoga pastira.«¹⁶

¹³ GRGUR NIŠKI, *Ep.* 2, 17.

¹⁴ »Qui multum peregrinantur, raro sanctificantur« (I, 23).

¹⁵ E. CLARIZIO, *Attualità dei pellegrinaggi*, u: *Migrazioni e turismo*, 1973., travanj, br. 5., str. 87.; usp. G. CAPRIIE, *Riscoperta del pellegrinaggio*, u: *La Civ. Catt.* 1973., III., 506—509.

¹⁶ Sv. CIPRIJAN, *Ep.* 66, 8; ROUËT DE JOURNAL, *Ench. Patr.* 587.

Ipak, kako već postaje jasno i običnom promatraču, glavno težište nije ni na oprostima ni na hodočasćima nego na »obnovi i pomirenju«. Ali obnova i pomirenje u Svetoj godini poprimaju veoma ozbiljne tonove. Slušajući i čitajući stanovite smjernice za proslavu Svete godine, čovjek ja zapanjen dubinom i svestranošću duhovne i pastoralne problematike koja joj se želi utisnuti,¹⁷ a Pavao VI. prednjači u naglašavanju njezine važnosti kao duhovnog »kairósa« pokoncijske Crkve. Potrebno je radikalno prekinuti s mišljenjem da je Sveta godina prigoda za restauraciju katolicizma u devocionalističkom duhu ili oblik katoličkog folklor. Intencije Crkve mnogo su dublje i ozbiljnije: Papa želi da, deset godina nakon Drugoga vatikanskog sabora, novi val Duha Svetoga zahvati i pojedince i čitavu Crkvu, obnavljajući i dopunjući u koncilskom duhu ono što je započeto, a nerijetko ostalo krnje ili zanemareno. Zbog toga Sveta godina nije ni poziv katolicima da se zbiju u bojne redove, u duhu pokopanog trijumfalizma. Oborene glave ispitati nam je savjest, kritički i realistički uočiti propuste i nedostatke na osobnom i zajedničkom planu i — što je najvažnije — ozbiljno se založiti da bismo donijeli »plodove dostojne obraćenja«.¹⁸

Svaki pojedinac i svaka mjesna Crkva tu će pokazati svoju kršćansku zrelost. Tu će se pokazati jesmo li kršćani sadašnjeg trenutka Crkve i svijeta ili možda standardizirani vjernici i standardizirana Crkva, duboko ukorijenjeni u stanovitim površnim i stereotipnim šablonama, bez iskre Duha i u srži umorni i pospani.

S raznih se strana, i u službenim dokumentima i u privatnim analizama, pokušava upozoriti na stanovita područja gdje su nam potrebni obraćenje, obnova i pomirenje.

Tu je, prije svega, duhovni i molitveni život. Ne da se poreći da se ponegdje i u vjerničkim sredinama stvorilo ozračje koje u najmanju ruku ne pogoduje takvu životu. A što je kršćanin ako tu zakrčlja? S pravom se ističe potreba unutrašnje koncentracije, tišine, razmišljanja i osluškivanja Božje Riječi, kao protuteža onom izbivanju i raspršenosti našega ja.¹⁹ Stoga razne inicijative za oživljavanje molitve, razmatranja, »duhovnih vježbi« itd.

Sveta je godina, po svojoj unutrašnjoj logici i po nakani Crkve, godina pokore i pokajanja. Svuda se ističe kako je taj vid kršćanskog života danas u krizi. Da je sakrament pokore (ispovijed) u priličnoj krizi, ne da se protumačiti jedino pozivanjem na slabu vjeru, oholost i nemar. Mnogo je tu činilaca i objektivne naravi. Obnovljeni obred tog sakramenta pridonijet će, nadamo se, da vjernici lakše dožive onu evan-

¹⁷ Dokument talijanskog odbora za proslavu Svete godine *Riconciliazione e conversione*, u: *Il Regno Doc.*, 1973/21, str. 559—560.; dokument Središnjeg odbora (*L'Oss. Rom.* 25. 1. 1974.).

¹⁸ Mt 3, 8; Lk 3, 8; Dj 26, 20.

¹⁹ »Ti koji si sabrao razderane dijelove moga bića« (*colligens me a dispersione*, in *qua frustatim discissus sum*, AUGUSTIN, *Conf. II, 1*).

deosku metánoju, bez koje nema kršćanskog života. Taj duh i život pokore i pokajanja potreban je svima i svakome, a treba poraditi da i sam sakramenat pokore bude, u konkretnoj praksi, vjerniji Evanđelju i ljudski autentičan.²⁰

U pastoralnom dokumentu Središnjeg odbora za proslavu Svete godine iznesen je veoma opširan plan rada.²¹ Pojedine mjesne Crkve treba da svakako odrede žarišne točke »obnove i pomirenja« na crkvenom i na društvenom planu (a možda i »kozmičkom«, zašto ne? Usporedi današnju zabrinutost ljudi s obzirom na postupanje s prirodnim bogatstvima!). Tu će problemi biti u veoma velikom rasponu: od strogo duhovnih do materijalnih,²² od onih uže crkvenih i ekumenskih do društvenih i međunarodnih. Obraćanje i pomirenje negdje će poprimiti više oznake napora za većom društvenom pravdom, za obranom ljudskih prava, za većim zbližavanjem među narodima i među kršćanima, a da i ne govorimo o ostalim impulsima unutrašnje crkvene obnove u znaku Koncila. Veoma je važno odrediti taj konkretni »akcioni plan«, a još je važnije uvjeriti ljude o potrebi »obnove i pomirenja« (ali realistički, a ne sentimentalno i verbalistički) i usmjeriti napore da bi doista donijeli »plodove dostojne obraćenja«.

U nekom zakutku duše kod mnogih od nas vjerojatno vreba sumnja: nije li »Sveta godina«, na kraju, napuhnuti balon i velika utopija? Ona je svakako, kako reče kard. Marty, duhovna avantura današnje Crkve. A sretne i uspješne avanture djelo su smionih, prodornih i izdržljivih duhova, ali i — last not least — dar odozgo, od Stvoritelja zvijezda (Jak 1, 17).

²⁰ Poznat je svetogrđni čin kojim su novinari NORBERTO VALENTINI i CLARA DI MEGLIO prikupljali materijale za svoju knjigu *Il sesso in confessionale*, registrirajući na magnetofonu fingirane ispovijedi. Njih je osobito zanimalo kako će ispovjednici reagirati na škakljive teme spolnog morala. Iako postupak treba oštro osuditi, a učinili su to ne samo Kongregacija za nauk vjere nego i javnost općenito, ipak i iz zla dađu se izvući korisni zaključci. Ako su podaci objektivni — a čini se da jesu — iza njih stoji loša slika sadašnje ispovjedničke situacije: dezorijentacija, podvojenost stavova, ukrućeni legalizam, zastarjeli teološki nazori nisu baš rijetkost. Usp. L. ROSSI, *Il sesso in confessionale*, u: *Rivista di teologia morale*, 5 (1973), fasc. 20., str. 549—559. Obraćanje i obnova, dakle, ne samo pokornika nego i ispovjednika!

²¹ Vidi br. 17.

²² Tako, na primjer, talijanski pastoralni plan za Svetu godinu predviđa objavlivanje budžeta crkvenih ustanova i potpunu liberalizaciju darova (stipendija) u vezi sa svećeničkom službom, s nakanom da se izjednače dohoci crkvenih službenika.

HOLY YEAR OF 1975

Summary

The main objectives of Paul VI for the 1975 Holy Year: renewal and reconciliation. The ecumenical meaning of Holy Year. The response of Bishops throughout the world. In Yugoslavia, a committee of four Bishops have been formed to implement the Holy Father's directives through a spiritual renewal of families, parishes, religious communities and the Church as a whole.

The historical and biblical background of Holy Year. To understand Holy Year in the spirit of the New Testament, the Christian concept of »holiness« and »time« must be devoid of mythological and pagan elements and the specifically Christian marks of what actually constitutes »holiness« and »time« recognized.

Neuralgic points of Holy Year are found in its indulgences and pilgrimages. However, the importance rests not in indulgences and pilgrimages but in the »renewal and reconciliation«.